

Testaments, dāvinājums, līgums?..

Ginta Kraukle

Cilvēkam, kuram pieder māja, zeme vai kāds cits nekustamais īpašums, nebūs svešs notāra vārds. Kādus pakalpojumus iespējams saņemt pie notāra un ar kādām problēmām cilvēki pie šī speciālista griežas, «Novadnieks» lūdz pastāstīt zvērinātu notāri Gunta Daugavieti.

— Notārs sastāda un apliecina jebkura veida darījumus: dāvinājuma līgumus, pirkuma līgumus, mantojumu dokumentus un citus. Darbs saistīts ar nekustamajiem reģistrētajiem īpašumiem un autotransportu. Ir naudas dāvinājumi, kad, piemēram, vecāki dāvina bērnam naudas summu konkrētam mērķim, kādas noteiktas lietas iegādei. Tad notārs šo darījumu apstiprina likumīgi. Lielākais darba apjoms patlaban saistīts ar zemes un dzīvokļu privatizācijas lietām. Lai īpašumu ierakstītu zemesgrāmatā, nepieciešams notariāli apstiprināts lūgums. Pie notāra cilvēks griežas jau ar sagatavotu dokumentu paketi, notārs lūgumā Zemesgrāmatu nodaļai uzrāda visus pievienotos dokumentus un izvēlas pareizo formu likuma noteiktā kārtībā. Uz pašvaldības un publiskajām iestādēm šie noteikumi nav attiecināmi, visiem pārējiem īpašniekiem minētais dokuments ir nepieciešams, — stāsta Gunta Daugaviete.

Plaša notāra darbības joma ir saistīta ar mantojuma tiesībām — testamenti, mantojuma līgumi, dāvinājumi. Prakse rāda, ka vairākumā gadījumu tiek slēgti dāvinājuma līgumi, mazāk cilvēki noformē testamentus. Livānos 1999. gadā notāre ir noformējusi desmit **testamentus**. Lai oficiāli noformētu testamentu, lūgums pieprasa divu liecinieku klātbūtni, kas nav mantinieka radnieki, ne

arī tiesāti par tišu nozieguma izdarīšanu. Gadās, ka par liecinieku nepieciešamību cilvēks ir aizmirsis vai arī nav zinājis, taču likums ir likums. Testaments tiek sastādīts divu liecinieku klātbūtnē, ieregistrēts aktu grāmatā, kur tas paliek kā pēdējais novēlētāja gribas izpaudums. Ja cilvēks ir mainījis savas domas un nolēmis mantu novēlēt kādam citam, viņš ar diviem lieciniekiem dodas pie notāra atkārtoti, lai noformētu jaunu testamentu. Ar šo brīdi iepriekšējais dokuments savu spēku zaudē. Ir iespējams sastādīt arī testamenta atcelšanas aktu, kurā iepriekš minētie noteikumi tiek atcelti un dokuments savu spēku zaudē. Ja jauns novēlējums noformēts netiek, iedarbojas likumīgā mantošana.

Gunta Daugaviete stāsta, ka viņas praksē bijuši divi gadījumi, kad likumīgi no mantojuma ticis atstumts kāds no bērniem. Likums ļoti strikti nosaka, kādos gadījumos var atstumt mantinieku — bērnu: ja tas izdarījis noziedzīgu nodarījumu pret testatoru, viņa laulātā dzīvību, veselību, brīvību, godu; ja ierosinājis apzinātu nepatiesu apsūdzību pret testatoru vai viņa laulāto par noziedzīgu nodarījuma izdarīšanu; atstājis testatoru bezpalīdzīgā stāvoklī; dzīvojis izšķērdīgi vai netikumīgi; nav izpildījis tam likumīgi uzlikto pienākumu rūpēties par testatoru; mēģinājis kavēt testatoru rakstīt testamentu, kā arī dažos citos gadījumos. Atstumtie var celt mantojuma prasību tiesā, taču abos gadījumos, par kuriem stāstīja Gunta Daugaviete, testatora griba par atstumšanu palikusi spēkā.

Mantojums līgums tiek slēgts starp mantojuma atstājēju un mantinieku. Līgums paredz, ka pēc tā noslēgšanas mantojuma atstājējs savas domas vienusējīgi vairs mainīt nedrīkst. Ja testamentu var mainīt vai tā saturu grozīt neskaitāmas reizes, tad mantojuma li-

gums šādu iespēju neparedz. Šī iemesla dēļ biežāk tiek noformēti testamenti, kas paredz lielāku rīcības brīvību. Sarunā notāre Gunta Daugaviete īpaši vērta uzmanību uz tādiem gadījumiem, kad kopā dzīvo laulāts pāris, kuriem nav bērnu. Šādos gadījumos būtu nepieciešams noformēt testamentu vai mantojuma līgumu, ieceļot laulāto par likumīgu mantinieku, jo pretējā gadījumā pārdzīvojušais laulātais saņem tikai pusi nekustamā īpašuma un dzīvokļa iekārtu, bet otru īpašuma daļu likuma noteiktā kārtībā ir tiesīgi saņemt mirušā laulātā vecāki, brāļi, māsas vai to bērni. Notāres praksē ir bijuši gadījumi, kad pārdzīvojušais mirušais neko vairs nespēj pierādīt, jo likums paredz samērā plašu mantotāju loku.

Gunta Daugaviete stāsta, ka noformējot **dāvinājumu**, kas tagad ir īpaši aktuāli, ir iespējams uzlikt papildus pienākumu, kas dāvinātāju bieži vien pasargā no nepatīkamiem pārsteigumiem. Samērā bieži, īpaši laukos, ir gadījumi, kad zemi reformas gaitā pieprasīja bērni, bet māja ir vecāku īpašums, taču, noformējot dāvinājumu, kurā, piemēram, vecāki atdāvina māju bērniem, īpašumi tiek apvienoti. Dāvināšanas gadījumā notāre iesaka to papildināt ar punktu, kurš paredz dāvinātājam mūža lietojuma tiesības, ko nostiprina zemesgrāmatā. Rezultātā apdāvinātais kļūst īpašnieks un var rīkoties ar īpašumu pēc saviem ieskatiem, bet dāvinātājs savukārt ir pasargāts, jo viņam ir tiesības šajā mājā dzīvot līdz pat pēdējai savas dzīves stundai.

Slēdzot dāvinājuma līgumu, ir jāapzinās sekas, jo līdz ar līgumu īpašums pāriet cita cilvēka rokās, tādēļ ļoti svarīgi dāvinājuma līgumā ietvert arī papildus saistības un pienākumus, tā nodrošinot sev mierīgas vecumdienas savā mājā, kurā saimniekos jau cita paaudze.